

ĽUDSKÁ VIERA AKO FILOZOFICKÝ PROBLÉM

LUKÁČ JÁN VEVERKA: Ľudská viera a mravnosť. Žilina 1996, 139 s.

Pôvodnú filozofickú tvorbu na Slovensku obohatila minulý rok publikácia z pera L. J. Veverku, ktorej leitmotívom je interpretácia fenoménu a pojmu "ľudská viera".

Reflexia tohto *odvekého* problému filozofie je v tejto publikácii rozvrhnutá do šiestich tematických častí. Prvá má viacmenej metodický charakter a je venovaná niektorým explikáciám pojmu "viera". Autor tu vychádza z predpokladu, že "rôzne formy prejavu viery u rôznych ľudí v rôznych generáciách a za rôznych podmienok sú dôkazom toho, že viera je dôležitou zložkou totality individuálneho človeka a ľudstva. Preto by nebolo úplné (a správne) vidieť ju len v jej náboženskej podobe, ale náboženstvo treba chápať ako najautentickejšiu ... expresiu ľudskej existencie a naplnenie bytostných túžob človeka" (s. 10). Napriek tomu, že autor prezentuje bohatú mozaiku interpretácií pojmu "viera", nevytýčil si za cieľ formulovať nejakú jeho "konečnú definíciu", lebo je presvedčený, že každá takáto definícia by bola rovnako sporná ako jeho parciálne interpretácie. Osobitnú pozornosť si z nášho hľadiska zasluhuje záverečná pasáž prvej časti, ktorá má charakter analýzy vzťahu viery a vedenia a v ktorej autor - okrem iného - precizuje aj zvyčajne neprecizované chápanie (a používanie) pojmov "viera" a "presvedčenie".

Druhá (tematická) časť má názov *Viera a humanizmus*. Autor tu skúma problematiku viery v kontextoch tolerancie, prenasledovania, fanatizmu, vnucovania atď. Zaujímavá je najmä jeho citlivá a pritom hlboká analýza vzťahu viery a fanatizmu. V tejto súvislosti napríklad konštatuje, že "fanatizmus je vnútorným i vonkajším prejavom vysokej intenzity presvedčenia o správnosti zásad, ktoré si individuálny alebo kolektívny subjekt osvojil a od nasledovania ktorých nie je schopný ustúpiť ani v prípade zániku svojej vlastnej existencie" (s. 46). Nazdávame sa, že táto výstižná charakteristika "fanatizmu" má trvale aktuálnu platnosť.

Podobne aktuálne sú aj závery, ku ktorým autor dospel v ďalších častiach svojej práce. Týka sa to tak štvrtej časti (*Filiácia a vývin foriem viery*), ako aj piatej a šiestej časti, v ktorých reflektuje Kierkegaardove chápanie viery a význam, resp. zmysel viery v súčasnosti.

Z ďalších otázok, na ktoré autor hľadá a nachádza odpoveď, upozorňujeme aspoň na tieto: viera ako predpoklad formulovania hypotézy, viera a nihilizmus, viera a ateizmus, viera a mravné imperatívy atď.

Autorove reflexie danej problematiky pritom rozhodne nechcú byť "teoreticky samoučelné". Naopak. Výrazným spôsobom a v nezanedbateľnej miere implikujú aj zjavne praktický, resp. sociálno-politický kontext. Takto možno chápať aj toto autorove stanovisko: "Ak budeme pokračovať v extrémnom preferovaní trhového mechanizmu a zabúdať na mravný, t.j. vyšší princíp jeho fungovania ... nezbavíme sa istej miery dvojtvárnosti, ktorá sa v súčasnosti - na jednej strane - prejavuje v krajne zjednodušujúcom zavrňovaní ideí socializmu len ako totality a neslobody a na druhej strane

v preferovaní analogickej, ešte totalitnejšej moci peňazi a neobmedzenej, t.j. zvrátenej slobody, ktorá môže znova vyústiť do neslobody, pretože nemá vytýčené mravné postuláty a mravné ciele konania." (s. 118 - 119).

Celkovo možno konštatovať, že autor veľmi úspešne analyzuje obsah pojmu "viera" hneď z viacerých filozofických aspektov (gnozeologický, antropologický, etický, sociálno-politický atď.). Z rozboru jeho úvah vyplýva, že "vieru" chápe ako "rozumovo i prakticky uvedomovanú" (a precitovanú) bytostnú dimenziu človeka, ktorá je "prítomná" tak v procese poznávania, ako aj v procese mravného rozhodovania.

Publikácia je napísaná odborným a pritom plne zrozumiteľným a štylisticky presným jazykom. Vzhľadom na to, že svojim obsahovým zameraním kompenzuje absenciu analogických titulov, odporúčame ju nielen našej filozofickej obci, ale aj všetkým čitateľom, ktorí sa zaujímajú o aktuálne problémy súčasnej teológie, antropológie, etiky a pod.

Rudolf Dupkala

Doc. PhDr. Rudolf Dupkala, CSc.
Katedra filozofie FF PU
ul. 17. novembra 1
080 78 Prešov
SR